

LES DENÚNCIES D'ODI CONTRA ELS DOCENTS CATALANS

Per Ramon Font / Comissió jurídica, Ramon Font (Barcelona, 1971) és llicenciat en geografia història i en ciències polítiques i sociologia, i amb estudis de ciències empresarials, és professor de secundària i des de 2015 portaveu nacional d'USTEC·STEs

CONVERSA AMB RAMON FONT, PORTAVEU D'USTEC DES DEL 2015

DOCÈNCIA: La teva trajectòria professional no la podem classificar com a "convencional." Pel que sé, abans que et dediquessis a l'ensenyament, havies tingut diversos oficis i vas estudiar relativament tard. No és així?

RAMON FONT: Doncs sí, però com molta altra gent del país fill de pares de classe treballadora, he hagut d'estudiar compaginant-ho amb la feina, tampoc no és cap història gaire extraordinària. Ara bé com que amb la meva titulació era complicat entrar a llistes i a mi em feia tanta il·lusió fer de professor d'història que vaig començar a fer una diplomatura, ja que així era més fàcil accedir-hi. I vaig començar com molta gent amb un nomenament de mitja jornada.

Has fet de professor d'història a diversos instituts. I la història, pel que sembla, és potser la matèria més polèmica i conflictiva de les que s'imparteixen al currículum i al sistema educatiu...

De fet és la més apassionant. La història és, com deia en Josep Fontana, "anàlisi del passat i projecte social". La història no ens interessa per una qüestió de xafarderia, de coneixement per se sinó que ens ajuda a interrogar-nos sobre qui som, a entendre o intuir cap a on anem. No som com espiritualistes que ens relacionem amb els fantasmes del passat, sinó que busquem la brúixola que ens mena al futur. Resulta molt atractiu, amb els alumnes, analitzar el passat per tractar de veure cap a on volem anar. I com que no tothom vol anar al mateix lloc, és normal que sigui un camp de coneixement polèmic. Els projectes de futur, per classe, per nació, per ideologia, són sempre conflictius. És

per això que la història sempre és conflictiva, també a l'aula.

Consideres que avui hi ha censura i autocensura a les aules i a les classes? Més o menys que quan vas començar, o fins i tot que quan eres estudiant? Quins són, al teu parer, els factors que més indueixen a mossegar-se la llengua?

Hi ha moltíssima més censura que abans. Jo, de petit, vaig anar a una escola de monges a fer l'antiga EGB i el meu pas a l'institut públic, a fer el primer de BUP, va representar com entrar en una nova dimensió de llibertat, de veure que cada docent s'expressava lliurement, que deien unes coses que en aquell moment, fins i tot m'escandalitzaven i que em feien replantejar moltes coses. Va ser tota una sacsejada intel·lectual. Estem parlant de l'any 1985 i tant per a mi com per als meus companys de classe, parlar del franquisme era com parlar dels Reis Catòlics. Objectivament, allò havia estat molt recent, però quan ets adolescent no acabes de dimensionar el temps. I em fascinava la llibertat amb què es parlava de tot plegat. Anys després, quan vaig començar a fer de professor, encara podia expressar-me com volia ja que hi havia un respecte pel que fa a la llibertat d'expressió. Cal dir que, quan van començar les retallades, en temps d'Irene Rígau, vaig començar a detectar una voluntat de repressió per part de la inspecció contra tot aquell moviment de protesta contra les retallades. Recordo que al Maresme van interrogar en tercer grau alguna companya. A l'Alt Maresme, sense anar més lluny, ens van amenaçar amb obrir-nos si ens tancàvem amb els alumnes sota el lema SOS Educació. Ens vam tancar dotze companys de l'institut, sobre 70 (ara, amb les retallades, a l'Institut, malgrat haver-hi més alumnes, només n'hi treballen 64) i vam acordar que, si ens havien d'obrir un expedient, qui se'n volgués anar a casa que se'n anés. No va marxar ningú i no

ens van obrir cap expedient. Però també tinc altres records menys positius, com quan Irene Rigau anava als centres educatius i feia treure les pancartes contra les retallades. De fet quan el poder se sent amenaçat una de les primeres mesures que adopta sempre és acabar amb la llibertat d'expressió. Ara bé, allò comparat amb el que va passar a l'octubre del 2017 era un joc infantil.

I quines són les millors mesures per evitar que la gent digui el que pensa o s'abstingui d'actuar per una causa que creu justa?

Distanciar-los de la feina com accés a la renda perquè avui és l'única possibilitat que té la classe treballadora com a mitjà de subsistència, però crec que no ens hauria de condicionar, no podem vendre la dignitat humana per una feina fixa. Cal posar com a prioritat el bé col·lectiu, l'objectiu comú, i si l'obren un expedient, doncs assumir-lo com un risc i continuar lluitant per dura que sigui la situació. A la vida la comoditat pot resultar molt temptadora però jo crec que la dignitat està per davant.

Per la teva tasca sindical, has tingut accés a molts contactes internacionals, especialment vinculats al món de l'educació. Es pot dir que la docència és, a nivell global, una professió de risc? Quines conseqüències, a més, comporta dedicar-se a l'educació des del sindicalisme?

Hi ha països on estan matant directament docents, com a Colòmbia, amb amenaces de mort per part de paramilitars. Aquí en el nostre país estem veient que hi ha docents també amb molts problemes. He llegit estudis que apunten que, en la part més dura de la repressió desfermada arran de l'1 d'octubre, al voltant d'un 30 % del professorat s'autocensurava. Aquí no estem amenaçats de mort, però sí d'inhabilitació.

El 2005, quan l'huracà Katrina va inundar i destruir la ciutat de Nova Orleans, Milton Friedman, el ja crepít inspirador de l'Escola d'Economistes de Chicago i de les polítiques de l'anomenat Consens de Chicago va proposar la reconstrucció del sistema educatiu de la ciutat en base a la privatització total i l'eliminació dels sindicats docents. L'ordoliberalisme de la cancellera Merkel, amb la imposició de l'austeritat arran de la crisi financera de 2008 va devastar, a còpia de retallades, sistemes educatius com el grec, l'italià o el català. És el neoliberalisme una modalitat més dels totalitarismes que vam patir al llarg del segle XX? Estan vinculats els seus valors i les seves pràctiques?

Tota idea d'educació prefigura una idea de societat. Aquí, les elits econòmiques, les empreses que van marxar a toc de xiulet reial l'1 d'octubre volen que siguem espanyols i continuem a la Unió Europea per ocupar-nos en serveis de perfil baix i poc valor afegit, especialment turístics, i no només per als europeus rics, també per a nord-americans, japonesos o xinesos... Tot això necessita un sistema amb una

classe dirigent que porti els negocis, reduir i empobrir la classe mitjana i una classe obrera que faci de carn de canó, que treballi per quatre duros, pràcticament sense drets laborals, i si pot estar-se calladeta, millor. I aquest és l'objectiu inconfessat d'un sistema educatiu antidemocràtic (LEC, Decret de Direccions, Decret d'Autonomia, Decret de Plantilles) que ha castigat l'escola pública amb un infrafinançament enorme per devaluar el servei i que genera un sistema format per les escoles de les elits dirigents i amb recursos, les escoles per a les classes mitjanes que encara s'ho puguin permetre econòmicament (amb concertades i determinades públiques), i la resta, completament degradades, per escolaritzar les classes subalternes. Des de les institucions es fa seguidisme del que vol el poder i s'estan implantant tot un seguit de reformes que persegueixen fixar aquest panorama tan descaradament classista. De tot plegat n'ha sorgit un sistema educatiu públic poc finançat, antidemocràtic i segregador.

Quines són, al teu parer, les principals amenaces a la llibertat d'expressió, especialment a les aules?

En la situació actual, al nostre país, institucions com Societat Civil Catalana i partits com Ciutadans, que han estat promovent aplicatius per denunciar docents. Sectors minoritaris, però molt ideologitzats han fet tot el possible per carregar-se el professorat amb l'excusa que adoctrinàvem, quan en realitat el que perseguien és que adoctrinem segons les seves creences, el subterfugi que utilitzen tots els estats autoritaris, que busquen que tot el professorat pensi el mateix i transmeti els valors i les idees que cada estat considera importants. I també hi ha un afebliment del col·lectiu docent a causa de la pèrdua de la democràcia que s'està produint als centres educatius. Les direccions més porugues han dit al professorat que anessin amb compte si portaven un llaç groc o segons quin tema es tractava a classe, una amenaça que sense la LEC hagués estat més fàcil de contrarestar. El 155, si hi ha alguna cosa que va posar de manifest, és que aquesta Llei d'Educació de Catalunya és un monstre, un monstre piramidal que fa que, amb només canviar els directors dels serveis territorials que controlen inspecció i direccions que, al seu torn, poden triar a dit el professorat, es pugui crear una corretja de transmissió, potser lenta, perquè són molts centres educatius i molt de professorat, però que podria anar redirigint tot el sistema cap a una determinada orientació política. Cal treballar perquè cap corrent polític no pugui dominar el sistema. No volem que el sistema educatiu sigui de dretes ni d'esquerres, ni unionista ni independentista. Treballem perquè sigui un espai de llibertat i democràtic.

Per la teva funció de portaveu del sindicat majoritari a l'ensenyament públic no universitari, mantens una relació constant i estreta amb els mitjans de comunicació. Quin paper creus que està complint la professió periodística en el moment actual? Quins són els condicionants que pateixen a l'hora d'exercir les seves responsabilitats?

Ramon Font (al centre) amb membres del sindicat USTEC-STES, Núria Casadellà i David Córdoba.

Malauradament, he de dir que sí que he vist com darrerament les coses han empitjorat. Vaig començar a fer de portaveu de la USTEC el 2015, en plena època de retallades, si bé ja s'estava experimentant una recuperació, si més no amb dades macroeconòmiques, considerable. He estat portaveu durant el moment crític de l'1 d'Octubre del 2017, i també durant els anys posteriors en què continuava el creixement econòmic i, contra el que era previsible, es mantenien les retallades. Un període en què s'ha agreujat tot el problema de la segregació escolar i s'ha percebut una pèrdua creixent de democràcia als centres educatius. He de dir que, massa sovint, i amb ben poques excepcions, tot i que no es reconegui obertament, el poder condiciona considerablement els mitjans de comunicació. Hi ha temes incòmodes que molts mitjans no volen tractar, mentre que se'ns avisa per temes relativament menys conflictius. Se'ns ha donat més protagonisme quan algun mitjà considerava que podríem ser un ajuda per al poder que tenia el seu control i la caverna mediàtica ens ha volgut posar contra la paret amb tot el que feia referència a l'1 d'Octubre i determinada premsa va arribar a ser realment molt agressiva, fins i tot insultant.. Ara bé, quan veus que el que estem fent té sentit, quan detectes que la feina que estem fent és important, quan veus que reps el suport del professorat, tot això et dona molta força per aguantar la pressió.

Anem a Catalunya i el passat recent. Durant la tardor de 2017, en els dies anteriors i, sobretot, posteriors al referèndum, es va produir una autèntica cacera de bruixes contra desenes de docents que havien debatut a classe sobre la repressió i la violència policial. Des de partits com Ciutadans es van obrir bústies anònimes

per denunciar mestres i professors. Es van processar docents. Alguns mitjans de comunicació van assenyalar directament, amb el nom i la fotografia, a docents de l'Institut Palau. Com vas viure aquelles setmanes i mesos marcats pel 155? Hem superat aquells temps tan durs?

La veritat és que amb el 155 no hi havia Departament, a la Via Augusta eren pràcticament administració colonial. Moltes vegades passava que quan sorgien propostes—recordo molt clarament Enric Millo plantejant una purga d'almenys 500 docents—, ens tocava plantar-nos a nosaltres perquè no hi havia cap contrapoder "autonòmic" que fes front a les aspiracions d'un poder central que en aquell moment estava sota e control dels sectors polítics més reaccionaris de Madrid. Recordo també quan van insinuar que es podia fer una doble línia català i castellà al nostre país, concretament el 16 de febrer del 2018, i que vam haver de respondre-hi ràpidament en contra. Fins i tot el dimarts següent, 20 de febrer, va sortir una sentència del Constitucional a una demanda que, anys enrere, havia fet la Generalitat, que frenava aquesta opció del govern. La resposta que es va donar en aquell moment, com que no hi havia aleshores poder autonòmic, encapçalada per entitats com la nostra, representatives de la societat civil organitzada, va servir per parar-li els peus al govern del 155. Crec que la tasca feta aleshores ha estat molt important, no gaire reconeguda i no exempta de riscos. Vam fer costat al referèndum, vam decidir no reconèixer l'administració del 155, vam anar a visitar, en un acte de reconeixement explícit, a l'aleshores consellera legítima Clara Ponsatí a Brussel·les. Van ser uns dies difícils en què vam ajudar a mantenir la cohesió i la dignitat del nostre sistema educatiu.

Tu mateix vas ser denunciad. Vols explicar com va anar tot això?

Vaig ser denunciad per un grup pertanyent als sectors més reaccionaris i ultranacionalistes espanyols del país. És una associació, Hablemos espanyol, que allí on hi ha dues llengües oficials, i fins i tot allà on només n'hi ha una i una altra de no reconeguda legalment com és l'asturià, i que es dedica a assetjar sistemàticament les llengües pròpies de cada territori. Em va posar una denúncia amb dues acusacions, una que podia suposar fins a 12 anys de presó per suposada "incitació a la sedició", pel fet d'haver estat portaveu d'Escoles Obertes en els dies previs al Referèndum de l'1 d'Octubre, i una altra per "delicte d'odi", perquè el 8 de novembre de 2017, el dia de la vaga general, en un acte en suport als presos polítics, vaig afirmar públicament que em negaria a fer classes en castellà, cosa que mantinc perquè no crec que ajudi en res cap alumne meu si faig les classes en castellà. Aquestes dues denúncies van anar a la fiscalia, la qual, suposo que va posar a la balança si tirar-la endavant o no, i per algun motiu, que no m'atreveixo a afirmar, al final va descartar de fer-ho.

La tardor de 2019, a més, la brutalitat policial arran de les protestes contra la condemna als presos polítics va afectar, sobretot, als nostres estudiants. Des de la teva mirada de professor d'història, com creus que es traduirà aquest episodi a curt, mitjà i llarg termini?

Des de la mirada de professor d'història i també d'activista de moviments socials, tot això, independentment que puguem valorar que el moviment independentista o per l'autodeterminació, no se n'acaba de sortir, en un futur, en funció de les circumstàncies, pot revifar o adoptar noves formes. M'estranyaria que tota l'experiència acumulada, no només del jovent, no servís de cara al futur. Ara estic pensant en la crisi social arran del coronavirus, la que tindrem al damunt d'aquí molt poc. M'estranyaria molt que no sabéssim reaccionar davant d'aquesta crisi imminent, que podria recordar molt la del 2008. I tenim experiències recents. Després de la guerra d'Iraq (2003) va organitzar-se un moviment molt potent, molt estès, tot i que veníem de passar una veritable travessa del desert durant la dècada de 1990, després de la caiguda del Mur de Berlín (1989), quan alguns vaticinaven el final de la història. Doncs tota aquesta experiència va servir per articular el moviment antiglobalització, contra l'Europa del capital, que després es va canalitzar cap al 15-M (2011), al moviment pel dret a decidir i, finalment, al moviment independentista. M'estranyaria que la mobilització més gran que hem viscut les persones nascudes més enllà de la dècada de 1930, que ha estat la de l'1 d'octubre del 2017, i que tota aquesta xarxa de suport, que tota aquesta energia, caigués en el no-res. De fet, històricament, seria una excepció.

Ara mateix fem aquesta entrevista en plena crisi del coronavirus. Com creus que pot afectar la restricció de llibertats que estats autoritaris com l'hongarès o

l'espanyol, abonats a declarar estats d'alarma i amb certa tradició d'abusar del seu poder?

A mi, hi ha una cosa que em preocupa. He vist molt de seguidisme des de la política catalana pel que fa a l'estat d'alarma. Aquesta opció d'acatar acríticament l'estat d'alarma, que no era l'única via, tindrà conseqüències recentralitzadores. L'estat busca més legitimitat. L'Estat espanyol és perillós des de les seves temptacions centralistes, i aquesta deriva també amenaça les llibertats en un futur. La resposta que es pot donar en el moment d'aquesta entrevista -amb drets i llibertats suspeses- és limitada i hem de pensar que quan acabin els efectes de la pandèmia i l'estat d'alarma, aquí haurem de passar comptes sobre com s'ha gestionat la crisi i haurem d'estar molt atents a saber qui pagarà la festa -en una economia endeutada on plou sobre mullat i haurem de veure com en sortim. Tot això serà molt important per a les generacions futures, perquè són processos acumulatius i si es tornen a aplicar mesures com les del 2008, podem haver d'afrontar un problema social molt greu amb més restriccions sobre el dret a la protesta i la manifestació, i ens hi haurem d'enfrontar.

Com veus el futur pel que fa a les llibertats d'expressió, especialment a l'aula? Què caldria per fer assegurar la llibertat de pensament als centres educatius?

Primer hi ha l'opció individual, que cal tenir en compte, i els docents ho hem de tenir molt clar, que amb la llibertat del professorat no s'hi juga i que no ens podem doblegar davant les primeres pressions que rebem, que segur que en rebrem. Des del punt de vista col·lectiu hem de tenir present, i no ens hem cansat de denunciar-ho, que la LEC és un monstre antidemocràtic i que, si volem un ensenyament en llibertat, caldrà acabar amb aquests cants de sirena que sentim dels lideratges pedagògics i de l'autonomia de centres. Caldrà lluitar molt per recuperar la democràcia, tal com els nostres predecessors van acabar amb el cos de directors professionals de l'escola franquista. Això voldrà retornar la capacitat de decisió als claustres, en discussions igualitàries, amb la creació de projectes educatius cooperatius en processos assemblearis propis d'una democràcia deliberativa, en una gestió horitzontal, en triar les direccions democràticament. La llibertat d'expressió als centres educatius és avui menor que fa una dècada, perquè també és menor la democràcia als centres. Cal revertir completament aquest procés, des de la responsabilitat col·lectiva, encara que també la individual.

Alguna recomanació final?

Que siguem forts i mantinguem el que sempre s'esperava dels docents: fomentar un esperit crític i lliure, i treballar, així, per a una societat millor.